

הרב אריה לויין זצ"ל - "רב האסיים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

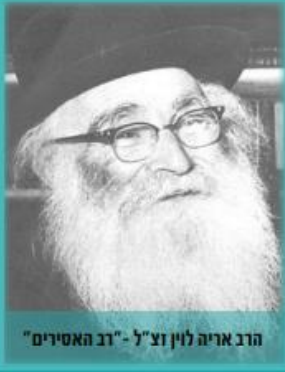
"ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר" (דברים ג כג) – "אין חינוך בכל מקום אלא מתנת חינוך" (רש"י). אומרת הגמרא (סנהדרין צב.): "אמר ר' אלעזר כל אדם שאין בו דעה אסור לרחם עליו שנאמר: "כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו ויוצרו לא יחוננו" (ישעיהו כז, יא)", כיוון שבעם אין דעה הקב"ה שהוא יוצרו ועושהו לא ירחם עליו. עוד הוסיף ר' אליעזר ש"כל הנותן פיתו למי שאין בו דעה יסורין באין עליו, שנאמר: "לחמד ישימו מזור תחתיך אין תבונה בו" (עובדיה א, ז), ואין מזור אלא יסורין שנאמר: "וירא אפרים את חליו ויהודה את מזורו" (הושע ה, יג)". והדבר מתמיה, למה החמיר כל כך עם הנוהג רחמים עם האחר עד שיסורים באים עליו. וכי מפני שאדם נטול דעה עליו למות ברעב בחוסר כל?!

מיהו אותו אדם שאין בו דעה? אומר המדרש (ויקרא רבה א טו): "'ויקרא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' מִכֶּאן אָמְרוּ כָל תַּלְמִיד חֶכֶם שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת נִבְלָה טוֹבָה הַיְמָנוּ. תִּדְעֵ לָךְ שֶׁכֵּן הוּא, צֵא וּלְמַד מִמֹּשֶׁה אֲבִי הַחֲכָמָה, אֲבִי הַנְּבִיאִים, שֶׁהוֹצִיא יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְעַל יָדוֹ נַעֲשׂוּ כַּמָּה נִסִּים בְּמִצְרַיִם וְנוֹרָאוֹת עַל יַם סוּף, וְעַלֵּה לְשָׁמַי מְרוֹם וְהוֹרִיד תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְנִתְעַסַּק בְּמִלְאֲכַת הַמִּשְׁכָּן. וְלֹא נִכְנַס לְפָנָי וּלְפָנָי עַד שֶׁקָּרָא לוֹ שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה'". על אף מעלותיו של משה, על כל שבחיו המנויים במדרש, אם היה נכנס אל המשכן בלי להיקרא היה נחשב כתלמיד חכם שאין בו דעת שנבלה טובה הימנו. נבלה מהנה את הבריות בעורה ולא בבשרה, מה שאין כן תלמיד חכם שאין בו דעת – שאין לבריות כל הנאה בו.

על מנת להבין את המושג 'דעת' נתבונן במדרש במשלי (סי' יב) על הפסוק "אדם ערום כוסה דעת" (משלי יב כג) – "זה שאינו מתגאה בתורתו". אנו למדים שאף תלמיד חכם גדול צריך הוא להכיר שכשלעצמו אין בו דעת, לכסות את הדעה שלכאורה נמצאת בו. אדם שחושב שיש בו מעלות וזכויות יכול לתבוע ולקחת את הראוי לו. בשל כך נקרא אותו המתגאה במעלותיו ובדעתו חסר דעת, כי אין זה אלא חסרון דעת להתגאות במה שלאמיתו של דבר אינו שייך לך אלא לבורא יתברך. אף אחד אינו חייב לך דבר, שאין לבריה דבר אצל הבורא.

כעת מובנת החומרה הרבה בה חז"ל מסתכלים על הרחמנות כלפי אדם חסר דעת. אם אנו מרחמים על בר דעת הוא יודע להודות על לשעבר, ולצד זה אם לא נוכל לעשות אימו עוד חסד יודע הוא לבקש על העתיד ולא להתמרמר על כך שלא נהגנו עימו במידת החסד כראוי לו, אלא מבין הוא שמידת חסד זו אינה כי אם מתנת חינוך. לעומת זאת, כשאנו מרחמים על חסר דעה, אדם שבטוח שמגיע לו שיתנו לו, בפעם הבאה הוא ידרוש במידת הדין, ובאם לא נעשה את מבוקש הוא יתמרמר ויקצוף, ולכן מלכתחילה ראוי להימנע מלתת לו ובכך למנוע עגמת נפש רבה בעתיד לנותן ולמקבל.

הגמרא (שבת קנה:) נותנת עצה טובה שכאשר אדם נותן שיירי מאכלים לכלב יש לתת בכמות ובאופן מסויים: "אמר רב מרי משח אודניה וחוטרא אבתריה", לתת בכמות כגודל אוזנו של הכלב ויחד עם נתינה זו יש להכותו במקל, שאם לא כן לא ניפטר ממנו. מבאר המהר"ל מפראג שאין נכון לעשות טובה עם מי שאינו יודע להכיר בטובה, ולכן התנאי הראשון כשאנו באים לבקש את טובתו של מקום – לבוא שלא בדרך תביעה חלילה, ולהבין שכל מה שאנו מבקשים זה בדרך של מתנת חינוך. הוא שמשה רבנו אומר "ואתחנן" – לשון מתנת חינוך. שאף שיש לו למשה רבנו מעשים טובים, זכות יציאת מצרים וניסי הגאולה, גדולתו בתורה ובנבואה, ואף על פי כן בא הוא בבקשת חינוך ולא בדרך תביעה ודרישה. זהו תלמיד חכם

הרב אריה לויין זצ"ל - "רב האטרייס"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שיש בו דעת. וזוהי ביקורתנו של הקב"ה כלפי ישראל "כי לא עם בינות הוא" – אין אתם מכירים בנתינה, חושבים אתם כי הכל מגיע לכם, ובמצב שכזה "על כן לא ירחמנו עושהו ויוצרו לא יחוננו".

זה היה חטאו החמור של אדם הראשון שהיה כפוי טובה, ובא בטרוניה כלפי הקב"ה "האשה אשר נתתה עמדי" (בראשית ג יב). ועבודתנו, עבודת תיקון חטא אדם הראשון, תבוא לשלמותה וגמרה רק כשנכיר את טובת ה' עלינו ושכל הנעשה איתנו ועבורנו מתנת חנם הוא. שומה עלינו ללמוד זאת מאדון הנביאים שהניח כל יכולתו לתבוע בצד ולא בא אלא בדרך בקשה למתנת חנם. "הושיענו ונושע", ומדוע? "כי תהלתנו אתה".

שבת שלום ומבורכת!

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסיים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

נכדו של רבי אריה לוין זצוק"ל סיפר שביום אחד נכנס לבית סבו וראהו יושב עם זוג במשך שעות ארוכות ומנסה להשכין ביניהם שלום. משיצאו מביתו, ישב ר' אריה לוין על יד השולחן מהורהר. התיישב מולו הנכד ושאלו: "במה מהרהר הסבא?"

השיב ר' אריה: "בלתי אפשרי לחבר בין בני זוג אם כל אחד מרגיש שהשני חייב לו עולם ומלואו!"

המשיך ר' אריה וסיפר לנכד:

"כשעליתי לארץ, הגעתי לירושלים. בני היישוב הישן קיבלו אותי בחשדנות, הם קראו לי 'החלוץ', עד שהתוודעתי לגאון הגדול רבי צבי פסח פראנק זצוק"ל, והוא חיתן אותי עם אחות של רעייתו שנקראה גם היא 'החלוצה'. החתונה התקיימה בעניות גדולה בחצר ביתו של הגאון רבי צבי פסח, ובני ירושלים איחלו לנו שנוכה להקים בית ברוח ישראל סבא בלא השפעות חיצוניות. שהסתיימה החתונה, פניתי לרעייתי הטריה ואמרתי לה: 'אני מבקש שנקבל על עצמנו להשתית את הבית על ארבעה כללים ברורים', וכך סיכמנו:

א. נסתפק תמיד במה שיש לנו ונשמח בכך.

ב. לא נתעצב ולא נריב על דבר שהפסדנו או שהחמצנו.

ג. לא יישמע מביתנו קול צעקה.

ד. ביתנו יושתת על ויתור תמידיי".

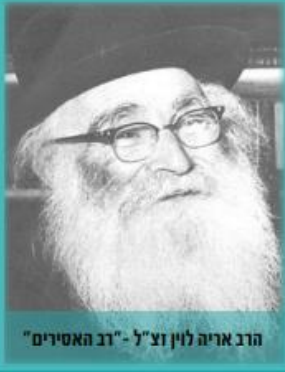
ואכן, כל אדם שרצה ללמוד מהם חיים תקינים בין בני זוג – לא הוזקק לשיעור או לשיחה מפי ר' אריה; די היה לו להתבונן בהתנהגותם המופתית של בני הזוג לוין אחד לשני ולקבל שיעור חי בשלום בית.

בתו, הרבנית פלציינסקי סיפרה, שכשנישאה לבעלה הגדול – לא היה להוריה כסף מספיק לדירה. כיוון שכך, חילק ר' אריה את דירתו בת שני החדרים, הותיר לעצמו חדר אחד ואת החדר השני העניק לזוג הצעיר, וכך חיו במשך תשע שנים. ומעידה בתו: "קיר אחד הפריד בין חדרנו לחדר ההורים, ובכל תשע השנים לא שמענו פעם אחת של שינוי בטון הדיבור".

סודו של רבי אריה ורעייתו מתבסס על הכלל הראשון שהשתית בביתו, וממנו נובעים שאר הכללים:

אם האדם מסתפק במה שיש ומבין שלא "מגיע לו" דבר ומה שקיבל זה מתנת האל – הוא מודה על כך ואין לו סיבה להתעצב על חסר כל שהוא; אין לו סיבה להרים את קולו, כיוון שדבר אינו אמור להרגיזו; ומובן שיכול הוא להשתית את ביתו על ויתורים, שהרי אם הכול מתנת חנם – אין הוא מוותר על מאום משלו.

(מתוך הספר 'להאיר')

הרב אריה לויין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

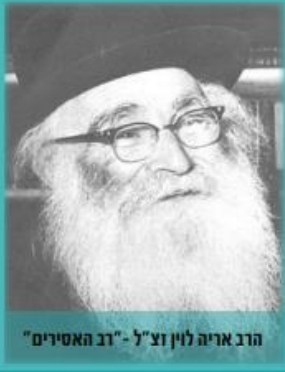
החל משבת זו קוראים במשך שבעה שבועות הפטרות של נחמה, אשר נקראות "שבעתא דנחמתא". בשונה מרוב השנה בה הפטרות נקראות מתוך קשר לפרשת השבוע להפטרות אלו אין קשר אל תוכן הפרשה, אלא הן קשורות אל מהות הזמן הזה, שהוא זמן נחמה על חורבן ביתנו וגלותנו הארוכה.

בערב שבת זו חל ט"ו באב, עליו אמרו חז"ל (משנה מסכת תענית ד ח): "אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים". במקומות שונים הביאו חכמינו טעמים שונים מדוע יום זה הינו מיוחד בשמחה- ביום זה הותרו השבטים לבוא זה בזה, הותר שבט בנימין לבוא בקהל אחר שנאסר עליו אחר חטא פילגש בגבעה, ניתנו הרוגי ביתר לקבורה, פסק דור המדבר מלמות ופסקו מלכרות עצים למערכה.

למעשה המשמעות ההלכתית של יום זה בימינו היא שאין אומרים ביום זה תחנון. ישנה מחלוקת מנהגים בדבר אמירת "למנצח" בתפילת שחרית, וכל אחד יעשה כמנהגו.

ראוי לנהוג שמחה ביום זה, בשל השמחה לה זכו בני ישראל במדבר כשנהפך להם מיום אבל ומיתה ליום שמחה וחיים. כן יש אומרים שמה שאמרו שאין לעשות דין עם גוי מראש חודש הוא עד יום זה ומיום זה מזלו הרע של החודש חדל ומתחיל המזל הטוב.

יש נוהגים לאחל מיום זה והלאה "כתיבה וחתימה טובה" בעל פה ובכתיבת מכתבים. והסביר הבני-יששכר שיחמשה עשר באב' עולה כמנין 'כתיבה וחתימה טובה' בגימטריא. אך יש שנהגו כן רק מראש חודש אלול הבא עלינו לטובה. אמנם לכל הדעות ודאי נכון להחל בהכנות התשובה לקראת הימים הנוראים כבר מיום זה.

הרב אריה לוינ זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

ש. נפל לי הבורג שמחבר את ידית המשקף למשקף. האם המשקף בלי הבורג נהיה מוקצה?

ת. כן, כי יש יכולת להשתמש במשקף בלי בורג, וחז"ל חששו שבשביל הנוחות יתקן בקלות את המשקף ויעבור איסור תורה. אמנם כשצריך אומן לתקן נתיר את השימש, לדוגמא משקף שנשברה לו הידית ולא רק יצא הבורג או משקף שכבר בערב שבת השתמש בו בלי בורג, שאנו תולים שהוא לא יבוא לתקן בשבת כשם שלא תיקן בערב שבת. אבל כשנפל הבורג בשבת קודש ויכול לתקן בקלות – גזרו חז"ל שנהיה מוקצה (שבת קלח: לגבי רגל הכירה).

ש. הבעל קורא בבית הכנסת שלנו מסתכל תוך כדי הקריאה בחומש וקורא, האם הדבר מותר?

ת. תלוי, אם הוא רואה פסוק בחומש ואחר כך קורא מתוך הספר הדבר מותר, אבל אם הוא וקרא ברצף את הדבר – אסור, כי הוא מוציא בוודאות מילים מהפה לפני שהוא קרא אותם מתוך ספר התורה, זו מסקנת הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך (הליכות שלמה תפילה פי"ב ס"ה). אמנם האגרות משה (ח"ג סי' יט) אוסר זאת לחלוטין. לכן הדבר הנכון הוא לגשת לבעל הקורא ולומר לו שיקפיד להכין את הקריאה מבעוד מועד, ואם לא הספיק – יעמוד מישהו לידו ויאמר בשקט את הטעמים, כמו שכתב מרן המ"ב (סי' קמב סק"ח), ורק בדיעבד נתיר לקרוא באופן האמור, אבל כל זה כאמור רק בתנאי שהוא מסתכל על הפסוק בחומש וקורא אחר כך מתוך ספר התורה ולא בעל פה.